

Bespreking van de these van Irene van der Heijden

In de wetenschappelijke literatuur zijn er veel theorieën en modellen te vinden die hoogbegaafdheid en hoogbegaafden beschrijven. Deze modellen zijn nog niet vaak geïkt met studies, waardoor er nog veel tegenstrijdige theorieën bestaan.

Eén van de tegenstrijdigheden betreft het verband tussen hoogbegaafdheid en psychologische problematiek. Enerzijds zouden hoogbegaafden door hun hoge intelligentie gemakkelijker omgaan met tegenslagen en stress, anderzijds zouden bepaalde bijzondere eigenschappen van hoogbegaafden juist risicoverhogend kunnen werken.

Irene zoekt in haar these naar een verklaring in de persoonlijkheid. Aangezien er aanwijzingen zijn in de literatuur voor een bepalende invloed van de sociale omgeving op het welzijn van hoogbegaafden, veronderstelt Irene dat sociale vaardigheden het verschil maken tussen hoogbegaafden met en zonder problematiek. Om dit te onderzoeken laat ze drie groepen mensen een zelfbeschrijvende vragenlijst over persoonlijkheid invullen: groep 1 bestaat uit hoogbegaafden met problematiek, groep 2 bestaat uit hoogbegaafden zonder problematiek en groep 3 bestaat uit niet-hoogbegaafden met problematiek.

In tegenstelling tot haar hypothese, blijkt uit Irene's vergelijking dat beide groepen hoogbegaafden zichzelf meer sociale vaardigheden en affiniteit met hun sociale omgeving toedichten dan de groep niet-hoogbegaafden. Wanneer ze haar cijfers opnieuw analyseert, blijkt dat de groep hoogbegaafden met problematiek opvalt in de eigenschap 'inadequatie': dit kan een belangrijke eigenschap zijn om in volgende onderzoeken nader te bekijken.

Er zijn enkele kanttekeningen te maken bij deze methode, die Irene zelf ook beschrijft. Met name het gebruik van een zelfrapportage om persoonlijkheid te beschrijven kan een probleem zijn: klinische ervaringen wijzen uit dat hoogbegaafden de bedoeling van een vragenlijst gemakkelijk doorzien. Hierdoor is de uitslag te manipuleren, zodat ze zich kunnen vormen naar (of afzetten tegen) de verwachtingen van de onderzoeker. Om dit te voorkomen, zou een onderzoeker ook een semi-gestructureerd interview af kunnen nemen met aandacht voor onoprechte antwoorden. Daarnaast is het gebruik van post-hoc analyses niet altijd gewenst: wanneer een dataset herhaaldelijk wordt geanalyseerd, wordt de kans op een onjuist significant resultaat groter. Door middel van een regressieanalyse-model zoals *structural equation modeling* kunnen de correlaties tussen verschillende factoren van tevoren worden uitgestippeld. Hierdoor kan bij elke factor bekeken worden wat de relatieve bijdrage aan de correlatie is, wat met de post-hoc analyses telkens een nieuwe berekening vraagt. Door dit soort modellen wordt de validiteit van de analyse bewaakt. Verder is de steekproef niet groot, zoals van een masterthese verwacht kan worden.

Al met al is deze scriptie een sterke poging om een verklaring te vinden voor één van de tegenstrijdigheden in de literatuur. Uit de informatie in de literatuur distilleerde Irene dat sociale competentie een belangrijke factor moest zijn in de samenhang tussen hoogbegaafdheid en problematiek, maar wellicht vormt de zelfrapportage een complicerende factor. Misschien is de relatie tussen problematiek en sociale competentie voor hoogbegaafden niet zichtbaar in deze gegevens, of misschien voelen hoogbegaafden zich ook in moeilijke omstandigheden prima in staat om met hun omgeving om te gaan.

Er zijn veel verschillende verklaringen te bedenken waarom de hypothese van dit onderzoek niet werd bevestigd. Deze scriptie toont in ieder geval aan dat het haalbaar en waardevol is om de bijzonderheden van hoogbegaafdheid niet alleen te beschrijven, maar ook te verklaren.